

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح ماده واحد اصلاح مواد (۷۰۵) تا (۷۱۱) کتاب
پنجم قانون مجازات اسلامی»
(اعاده شده از شورای نگهبان (۳))

سیدمیثم عظیمی،^۱ مهدی عبدالملکی^۲

مقدمه

وجود برخی ایرادات و ابهامات در خصوص قوانین کیفری ناظر بر مقابله با قمار و شرط بندی به عنوان یکی از جرائمی که به ویژه با ظهور و بروز ابزار و رسانه‌های اجتماعی ابعاد جدیدی پیدا کرده، اصلاح قوانین مزبور را ضروری ساخته است. این اصلاحات در قالب «طرح اصلاح موادی از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)» در تاریخ ۱۴۰۰/۸/۲۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به شورای محترم نگهبان ارسال شد. این مصوبه پیش از این، در دو مرحله از سوی شورای محترم نگهبان واجد برخی ابهامات و ایرادات شناخته شده بود که مصوبات پیشین مجلس اهم ایرادات و ابهامات را بر طرف کرده بود. اما، در مرحله سوم، شورای محترم نگهبان دو ایراد را همچنان باقی دانست. کمیسیون قضایی و حقوقی نیز در همین راستا اصلاحاتی را در مصوبه جدید خود مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۲۰ به عمل آورده است که شرح مختصر ایرادهای شورا و مصوبه جدید کمیسیون در این گزارش در ادامه بیان می‌شود.

ایرادات شورای محترم نگهبان

ایرادات شورای نگهبان در مرحله سوم به مصوبه «طرح اصلاح موادی از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی» در خصوص تبصره (۱) و تبصره (۲) ماده (۷۰۵) اصلاحی می‌باشد این موارد عبارتند از:

۱- تبصره «۱» ماده (۷۰۵)

نخستین ایراد شورای محترم نگهبان، نسبت به تعریفی است که تبصره «۱» ماده (۷۰۵) در خصوص قمار ارائه نموده است و این تعریف را خلاف شرع دانسته است. البته، این ایراد در مرحله پیش نیز به مصوبه مجلس وارد شد که با تغییر عبارت، شورا همچنان ایراد را جاری دانست و در این مرحله به جای بیان تعریفی از قمار با تغییر کلی ساختار ماده (۷۰۵)، واژه قمار را به‌طور کامل از مصوبه حذف نمود و رفتار را فارغ از عنوان مجرمانه، جرم‌انگاری نمود و تعریفی که پیش از این در تبصره ۱ ماده (۷۰۵) برای قمار ارائه نموده بود، به عنوان رفتاری مجزا در بند ۱ این ماده ذکر کرد. به نظر می‌رسد این اصلاح می‌تواند رافع ایراد شورا باشد.

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال سوم

شماره ثبت:

۲۲۰

شماره چاپ:

۱۲۶۸

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۳۱۵-۴

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۱۱/۱

۲- تبصره «۲» ماده (۷۰۵)

دومین ایراد شورای محترم نگهبان نسبت عمومیت جرم انگاری شرط بندی در تبصره «۲» ماده (۷۰۵) اصلاحی می باشد. از نظر شورا، عموم تعریف مذکور در تبصره از این جهت که شرط بندی غیرسازمان یافته و موردی را نیز دربرمی گیرد یا خیر دارای ابهام است. لازم به ذکر است این ایراد در دو مرحله قبلی ایرادات شورا نیز مطرح گردیده بود و علیرغم اصلاحی که در مصوبه مجلس صورت گرفته از نظر شورا ایراد برطرف نشده است. در مصوبه ارسالی مجلس برای رفع ایراد این ایراد شورا، بمانند تبصره «۱»، تعریف شرط بندی از تبصره «۲» حذف و رفتار مورد نظر در قالب بند «۲» در ماده (۷۰۵) پیش بینی شد. به این ترتیب، کمیسیون به جای تعریف شرط بندی، رفتار مورد نظر را در یک بند جرم انگاری کرده است که این اصلاح می تواند ایراد شورای محترم نگهبان را رفع کند.

۳- سایر اصلاحات در مصوبه کمیسیون

در مصوبه کمیسیون، با توجه به اصلاحات انجام شده در تبصره های «۱» و «۲» غیر از مواردی که از سوی شورا مورد ایراد قرار گرفته بود، قسمت های دیگری از مصوبه قبلی در راستای هماهنگی با تغییرات و اصلاحات انجام شده برای رفع ایرادات شورا، اصلاح شده است. توضیح آنکه با توجه به تغییر ساختار ماده (۷۰۵) و حذف تعاریف از تبصره های «۱» و «۲» این ماده و ذکر آنها بدون عنوان جرم در بندهای «۱» و «۲» ماده ۷۰۵، تبصره «۳» که به تعریف بخت آزمایی می پرداخت نیز حذف و رفتار مندرج در آن، در قالب بند «۳» ماده ۷۰۵ و با حذف عنوان جرم، پیش بینی شد. به علاوه، با توجه به حذف عناوین قمار، شرط بندی و بخت آزمایی از ماده ۷۰۵ مصوبه، این عناوین از تمامی مواد مصوبه حذف و به جای آن از عبارت «یکی از جرائم مذکور در بندهای (۱) تا (۳) ماده (۷۰۵) این قانون» استفاده شده است. با توجه به تغییر صورت گرفته در ماده ۷۰۵ برای هماهنگی در مصوبه، این اصلاحات لازم بود و از این جهت مورد تأیید است.

جمع بندی

مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص «طرح اصلاح موادی از کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی» که به اصلاح قوانین کیفری مربوط به قمار، شرط بندی و بخت آزمایی می پردازد در مرحله سوم ایرادات شورای نگهبان واجد دو ایراد دانسته شده است. ایرادات شورای محترم نگهبان یکی مربوط به خلاف شرع بودن تعریف قمار و دیگری مربوط به ابهام در تعریف شرط بندی می باشد. کمیسیون قضایی و حقوقی در راستای رفع این ایرادات، ساختار ماده (۷۰۵) را تغییر و تعاریف مندرج در تبصره ها را در قالب بندهای ماده ۷۰۵ پیش بینی و عنوان مجرمانه را حذف کرد. به علاوه، به موازات این تغییر در سایر مواد مصوبه نیز این عناوین حذف و به جای آنها از عبارت «یکی از جرائم مذکور در بندهای (۱) تا (۳) ماده (۷۰۵) این قانون» استفاده شد. با عنایت به توضیحات مندرج در گزارش، اصلاحات کمیسیون، می تواند رافع ایرادات شورا باشد.

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده ۷۰۵	✓			
ماده ۷۰۶	✓			
ماده ۷۰۹	✓			

شماره ماده	مصوبه کمیسیون برای رفع ایرادات شورای نگهبان	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده ۷۰۵	<p>ماده (۷۰۵) به شرح زیر اصلاح می‌شود:</p> <p>ارتکاب هریک از رفتارهای مذکور در بندهای (۱) تا (۳) این ماده جرم است و هر شخص به هر نحوی در فضای حقیقی یا مجازی یکی از رفتارهای مذکور را مرتکب شود، علاوه بر ضبط اموال و عواید حاصل از جرم به نفع دولت، به جزای نقدی درجه شش یا به جزای نقدی معادل ارزش یک تا سه برابر مجموع اموال و عواید ناشی از جرم هر کدام بیشتر باشد، محکوم می‌شود:</p> <p>۱- هر نوع توافق صریح یا ضمنی با هدف برد و باخت که به موجب آن بازنده یا بازندگان یا شخص ثالثی ملتزم به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به برنده یا برندگان یا شخص ثالثی می‌شوند.</p> <p>۲- هر نوع مشارکت دو یا چند شخص در خصوص پیش‌بینی موضوعی خاص یا فرض وقوع امری خاص، که بازنده یا بازندگان ملزم به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی یا هر امتیاز دیگری به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به برنده یا برندگان یا شخص ثالث باشند.</p> <p>۳- مشارکت دو یا چند شخص در خصوص انجام قرعه‌کشی یا هر اقدام مبتنی بر شانس یا انتخاب تصادفی که در نتیجه آن کل یا بخشی از منفعت، خدمت، امتیاز مالی، وجه، مال، پرداخت شده یا در تعهد پرداخت قرار گرفته شرکت‌کنندگان به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به یک یا چند نفر از شرکت‌کنندگان که بر مبنای قواعد آن مشارکت، برنده محسوب می‌شوند، پرداخت شود.</p> <p>تبصره ۱- التزام به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به برنده یا برندگان مسابقات سوارکاری، تیراندازی و شمشیربازی و مسابقه با تانک، هواپیما و سایر ادوات جنگی که کاربرد نظامی و دفاعی دارد و در فضای حقیقی برگزار می‌شود، توسط شرکت‌کننده یا شرکت‌کنندگان بازنده در این مسابقات، مشمول جرائم موضوع بندهای (۱) و (۲) این ماده نیست.</p> <p>تبصره ۲- در صورتی که اقدامات مرتکب یکی از جرائم مذکور در بندهای (۱) تا (۳) این ماده، به عنوان حرفه یا سردستگی گروه مجرمانه سازمان‌یافته محسوب نگردد، چنانچه قبل از تعقیب یا پس از شروع به تعقیب با مراجع قضائی یا انتظامی همکاری مؤثر در شناسایی اداره‌کنندگان و سردسته‌گان و اموال و عواید حاصل از جرم آنها داشته باشد، پس از ضبط اموال و عواید حاصل از جرم به نفع دولت، از تعقیب موضوع این ماده معاف می‌شود.</p>	✓					
ماده ۷۰۶	<p>هر شخص، مکان یا هر نوع فضای حقیقی یا مجازی برای ارتکاب یکی از جرائم مذکور در بندهای (۱) تا (۳) ماده (۷۰۵) این قانون، دایر یا اداره کند، به حبس تعزیری درجه شش محکوم می‌شود و چنانچه برای انجام جرائم مذکور یا از طریق ارتکاب آنها وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی کسب کرده باشد، علاوه بر حبس تعزیری درجه پنج، به ضبط مال و جزای نقدی معادل دو تا پنج برابر عواید حاصل از جرم نیز محکوم می‌شود.</p> <p>تبصره ۱- ...</p>	✓					

شماره ماده	مصوبه کمیسیون برای رفع ایرادات شورای نگهبان	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده ۷۰۹	<p>الف- هر شخص، در یکی از مراکز ارتکاب جرائم موضوع بندهای (۱) تا (۳) ماده (۷۰۵) این قانون، قبول خدمت کند یا به نحوی از انحاء به دایرکننده یا اداره‌کننده آن کمک نماید یا با انجام اقداماتی از قبیل ساخت، طراحی، نگهداری، پشتیبانی یا راه‌اندازی در فضای حقیقی یا مجازی در تأسیس، اداره یا دایرکردن یکی از مراکز مذکور معاونت نماید به یکی از مجازات‌های درجه پنج به‌استثنای حبس محکوم می‌شود.</p> <p>ب- هر شخص، یکی از جرائم موضوع بندهای (۱) تا (۳) ماده (۷۰۵) این قانون را تبلیغ یا ترویج کند یا اشخاص را به هر نحوی به شرکت در این اقدامات تشویق یا دعوت نماید، به حبس و جزای نقدی درجه هفت محکوم می‌شود و چنانچه برای این کار یا از این طریق وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی به دست آورده باشد، علاوه بر مجازات مذکور در این بند به ضبط اموال و عواید حاصل از جرم به نفع دولت و جزای نقدی معادل دوبرابر ارزش اموال و عواید مذکور محکوم می‌شود.</p> <p>ج-</p>	✓					